אגרות הראי"ה - כרך א' - אגרת קפט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ב' אדר תרס"ט - יפו

נמען: הגאון ר' יעקב דוד ווילובסקי (הרידב"ז)

הרב קוק משיב להרידב"ז, המתנגד להיתר המכירה. לבו מר על גורל מצוות השביעית, אבל בלי המכירה רבים יעברו על השביעית בלי שום היתר, וזה חילול השם. לכן 'מוטב שיאכלו בשר תמותות שחוטות'. השבתת המסחר ביין ובתפוזים תגרום משבר של שנים, והברון לא יישא בזה. הרב קוק ממעט בפרסום ההיתר כדי שלא ייראה כהסכמה כללית. העולם כבר סמך בשעת דחק על מקצת פוסקים, אבל לבו דואב על הפקעת המצווה, כמו בפרוזבול. הרב קוק מוכן לנסוע עם הרידב"ז אפילו לפריז כדי להשיג עזרה למי שרוצה לשמור שמיטה כהלכתה, בדרכי שלום ולא באיומים.

עיקרי הדברים

- היתר המכירה - 'מוטב שיאכלו תמותות שחוטות'.
- משבר המסחר ביין ובתפוזים.
- מיעוט פרסום ההיתר.
- צער על הפקעת המצווה (פרוזבול).
- הצעה לשיתוף פעולה לשמירת שמיטה כהלכתה.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ב' אדר תרס"ט[4].

לכ"[5] ידי"נ[6] הרב הגאון האמיתי מופת הדור מוהר"ר[7] יעקב דוד שליט"א[8].

שלו'[9] וברכה.

מכתב קדשו עם קונטרסו היקר הגיעני כעת ממש, ודבריו הטהורים היו לי למלח על פצעי לבבי, אשר לא זורו ולא חובשו. והשי"ת[10] היודע כל תעלומות רק הוא יודע את לבבי המר על גורל מצות השביעית, אשר בכל לבבי ונפשי, ובכל חיי רוחי ונשמתי, הנני משתוקק וצמא לחזקה ולהחזיר עטרה ליושנה, ועיני רואות איך שאנחנו רחוקים עדיין מלהוציא אל הפועל את הדבר הגדול הזה. וידעתי ברור, שאם לא יעשה ענין המכירה יעברו רבים מאד על כל איסורי שביעית בלי שום צד היתר כלל, ורשעים ירימו קרן לומר הותרה הרצועה לעקור מצות

---

1 ב"ה - ברוך השם

2 עה"ק - עיר הקודש

3 ת"ו - תבנה ותכונן

4 תרס"ט - השנה תרס"ט (1908/1909)

5 לכ' - לכבוד

6 ידי"נ - ידיד נפשי

7 מוהר"ר - מורנו הרב רבי

8 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן

9 שלו' - שלום

10 והשי"ת - והשם יתברך

מן התורה בלא שום שאלה, ואין לשער כמה גדול חורבן תוה"ק[11] וחילול ש"ש היוצא מזה. ע"כ[12] הנני מוכרח לצאת בעקבות חז"ל[13] בכלל "מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ולא יאכלו בשר תמותות נבילות", והוכרחתי לסדר זה ההיתר למוכרחים להשתמש בו, כאשר עשו כן בשמיטות שעברו. ויען אשר ידעתי, כי לפי המצב בשום אופן אי-אפשר שלא יעשה איזה היתר, לא מצד הסיפוק של השנה, שעל זה הי'[14] אפשר להוציא ע"י[15] השתדלות גדולה אולי מהבארון שי'[16] איזה סכום, שהי'[17] אולי מספיק להההכרח, אבל העיקר הוא הפסק המסחר, של היין ושל תפוחי-הזהב, שעולה למליונים, ולא די שיפסידו את ההון העצום הזה בשנת שביעית עצמה, (ולד' הרמב"ם[18]: י"ל[19] שיהי'[20] צורך לשמור באורנזים, שהם תפוחי-זהב, שתי שנים, ואין כאן כונתי לדבר בהלכה), יופסקו כל המסחרים, כי לא ישתתפו בתי המסחר שבחו"ל[21] עם בתי מסחר שהם מפסיקים את משלח סחורתם בזמן מן הזמנים, כידוע לכל, ואז מוכרח לבא משבר נורא על כל המסחר גם כל השנים שלאחר שביעית, וזה לא יצחה הברון ואולי גם יכולת אין לו לשאת, כי עיקר כונתו הוא שיתפתח המסחר עד שיוכלו להתפרנס מבלעדי עזרתו. ע"כ על הסחורה ודאי הכרח הוא לעשות היתר המכירה לעת עתה, אף שהוא קשה כקריעת ים סוף, יראה השי"ת[22] בעניינו ויתקננו בעצה טובה מלפניו, שנוכל לעבדו על אדמת קדשו בלא שום מונע ומפריע כלל. ובשביל שידעתי שאפילו אם יאסרו את הדבר כל גאוני עולם לא ישמעו לזה. ורובם מפני ההכרח הגדול מאד, ע"כ חפצתי למעט בפירסום, כדי שלא תהי'[23] לההנהגה הזאת צורה של הסכמה כללית מגדולי ישראל, כי"א[24] הנהגה שנוהג העם מצד דחקו, וחכמי הדור מוכרחים להעלים עין מטעם מוטב שיהיו שוגגין כו'[25]. ובזה יש לנו לקוות, כי יבאו לנו בחסדי השי"ת ימים טובים מאלה, שירומם ד' את קרן עמו באה"ק[26], ויוכלו להתפרנס בלא עזרת בו"ד, ובלא ערמת המסחר להוציא פירות אה"ק[27] לחו"ל[28], שגם זה הוא היתר דחוק מאד, ואז יהי'[29] אפשר להחזיר עטרה ליושנה בכל קדושתה ממש.

ובעיקר הענין אגיד לכ"ג את דעתי העני', שבאמת לא זו היא הוראה הראשונה שהעולם סומך את עצמו בשעת דחקו על מקצת פוסקים ואפילו על יחיד, כענין חדש וסירכות ", ותיקוני

---

11 תוה"ק - תורתנו הקדושה
12 ע"כ - על כן
13 חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
14 הי' - היה
15 ע"י - על ידי
16 שי' - שיחיה
17 שהי' - שהיה
18 הרמב"ם - רבי משה בן מימון
19 י"ל - יש לומר
20 שיהי' - שיהיה
21 שבחו"ל - שבחוץ לארץ
22 השי"ת - השם יתברך
23 תהי' - תהיה
24 כי"א - כי אם
25 כו' - וכולי (וכן הלאה)
26 באה"ק - בארץ הקודש
27 אה"ק - ארץ הקודש
28 לחו"ל - לחוץ לארץ
29 יהי' - יהיה

עירובין, משום אין ר"ה[30] בזה"ז[31] וכיוצא בהן. ע"כ אם בא לסמוך על המתירים לומר שבשל גוי מותרת עבודה ופקע קדושת שביעית, ועל המכירה של זמן, שהיא מותרת, מפני הדחק, כמו שמתירין להשכיר במקום הפסד, כידוע, אין זה כ"כ[32] דבר רחוק בזה"ז, אבל העיקר מה שלבנו דואב הוא, שעכ"פ[33] מצות שביעית מופקעת היא ואין מקיימים אותה, וזו היתה באמת עיקר תקנתו של הלל בפרוזבול, שלא חידש ע"ד[34] תורה, אלא שאין ללמד להפקיע מצוה כדהתו' גיטין ל"ו ע"א[35] ד"ה[36] מי איכא מידי, וע"ז[37] לבי דוי על שאנו מוכרחים ללמד את העם להפקיע מצות שביעית, במקום שאנו חייבים תמיד להקים עדות ביעקב וללמד את ישראל להתחייב גם במצות שאפשר להפטר מהן, כמו ציצית ותרומ"ע[38] ע"י הכנסה דרך גחו"ק[39] וכיו"ב[40]. ע"כ הנני מוכן בל"נ[41] לעמוד על ימין כ"ג[42] ידי"נ שליט"א ולהיות בצוותא עמו, אפילו לנסיעות רחוקות כמו לפריז וכיו"ב, אולי יחון ד', אולי ירחם עלינו, ונוכל להמציא לכה"פ[43] עזר הגון לחלק גדול מאחינו היקרים, החפצים בכל לבם ונפשם לשמור את המצוה ולקיימה בלא שום הפקעה כלל. ואם חפץ ד' בידנו יצלח אז אין קץ לדבר הגדול הזה לקדושת שם שמים שיצא מזה בעז השי"ת, ולחיזוק ימין יראי ד' שומעי בקול דברו, אבל עלינו לעשות הכל בדרך שלו' ובדרך כבוד ואהבה, לשמו ית'[44] ולאה"ק[45] וליושבים עלי'[46] ועובדים את אדמתה, לא באיומים ובהפחדות משונות ובצעקות ומריבות, כ"א פשוט להודיע שההיתר הוא מדוחק גדול מאד מאד, ואחר כל דחקו הוא הפקעה של מצוה, א"כ[47] המצוה החביבה והקדושה, שזכינו ב"ה אחרי משך הגלות המר והארוך שנוכל לקיימה על אדמת הקודש, חסרה היא לנו, ע"כ נעורר כל אשר נוכל כדי שיעלה דבר ד' בידנו ונוכל לקיימה, ולעזור לרבים להתחייב בה בלא פקפוק ולקיימה. וע"י[48] אתערותא דלתתא הקטנה הזאת נבטח בשם השי"ת, ששיכן את שמו בהר קדשו, שתתעורר ברכה עליונה, ופתחי גאולה וישועה לאה"ק[49] ולעם ד' המצפים לישועתו, ויקרב קץ הימין, ויגלה מבשר משמיע שלו' במוצאי שביעית

---

30 ר"ה - ראש השנה
31 בזה"ז - בזמן הזה
32 כ"כ - כל כך
33 שעכ"פ - שעל כל פנים
34 ע"ד - על דבר
35 ע"א - עמוד א
36 ד"ה - דיבור המתחיל
37 וע"ז - ועל זה
38 ותרומ"ע - ותרומות ומעשרות
39 גחו"ק - גגות, חצרות וקרפיפות
40 וכיו"ב - וכיוצא בזה
41 בל"נ - בלי נדר
42 כ"ג - כבוד גאונו
43 לכה"פ - לכל הפחות
44 ית' - יתברך
45 ולאה"ק - ולארץ הקודש
46 עלי' - עליה
47 א"כ - אם כן
48 וע"י - ועל ידי
49 לאה"ק - לארץ הקודש

הבעל"ט[50], כי עת לחננה כי בא מועד. והנני מחכה לתשובתו הקדושה במוקדם האפשרי. והי'[51] ז"ש[52] וברכה באה"ר[53], כנה"י[54] ונפש ידי"ע[55] דוש"ת[56] בכל לונ"ח[57],

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

50 הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
51 והי' - והיה
52 ז"ש - זה שלום
53 באה"ר - באהבה רבה
54 כנה"י - כנפשו היקרה
55 ידי"ע - ידידו עוז
56 דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
57 לונ"ח - לנחמת ציון